

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

V. De eodem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

*shra commen-
datio.*

nedicta, longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profundum queat investigare? Nam longitudo eius usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo eius replet orbem terrarum: ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic & sublimitas eius civitatis supernæ invenit restaurationem, & profundum eius sedentibus in tenebris & in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum: infernus evacuatus est: instauratæ ruinæ cœlestis Hierusalem: expectantibus miseris vita perdata data. Sic potentissima & piissima charitas & affectu compatiendi, & subveniendi abundat effectu, æquè locuples in utroque.

*Invocatio
B. V.*

Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra. Ad hunc misericordiæ cumulum tota sollicitudine miseria nostra recurat. Ecce jam quibus potuimus votis ascendente te ad Filium deduximus, & profecuti sumus saltem à longè, Virgo benedicta. Sit pietatis tuæ ipsam quam apud Deum gratiam invenisti, notam facere mundo; reis veniam, medelam ægris, pusillis corde ruborem, afflictis consolationem, periclitantibus adjutorium & liberationem sanctis tuis precibus obtinendo. In hac quoque die solennitatis & lætitiæ dulcissimum *MARIÆ* nomen cum laude invocantibus fervulis, per te Regina clemens, gratiæ suæ munera largiatur Jesus Christus Filius tuus Dominus noster: qui est super omnia *DEUS* benedictus in sæcula, AMEN.

IN ASSUMPTIONE B. MARIÆ. VIRG.

SERMO V.

Intravit Iesus in quoddam castellum^a.

Luc. 10. g

*Tria in oppi-
dis necessaria
ad incolarum
defensionem.*

Quod Dominus ac Salvator noster semel & in uno loco visibiliter tunc temporis dignatus est operari; hoc etiam nunc ubique terrarum in cordibus electorum operatur quotidie invisibiliter. Ecce enim Evangelio loquente audivimus, quòd *in quoddam castellum intravit Iesus, & mulier quadam Martha nomine excepit illum: & reliqua.* Quod est autem hoc castellum, nisi cor humanum, quod priusquam Dominus ad illud veniat, cupiditatis fossa vallatur, muròque obstinationis clauditur, atque in interiori latitudine sua Babylonica turre erigitur? Tria certè in omni oppido sunt maximè necessaria: *virtualia* quibus sustententur, *munitio* qua protegantur, *arma* quibus hostibus resistent. Sic ergò & huius castelli incolæ victum habent *voluptatem* corporis, & sæculi *vanitatem*, quibus pascuntur. Habent & qua teguntur proprii cordis duritiam; ut verbi Dei sagittis potentibus vix aut nunquam penetrari valeant. Accincti sunt *armis*, carnalis scilicet Sapientiæ argumentis, quibus con-

tra

tra hostes repugnant. Unde scriptum est ^b : *Filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.* ^b Luc. 16. b

At verò Christo visitante & intrante castellum hoc evertitur, & pro eo novum aliud pulchrum ac spirituale construitur: impleturque quod dicitur: *Si qua in Christo nova creatura, vetera transferunt: & ecce facta sunt omnia nova.* Sublata quippe cupiditate expanditur ingens sinus desiderii; ut ad eius adventum multò magis anhelet mens ad cœlestia, quàm prius terrenis incubuerat. Jam ponitur murus continentia, antemurale patientia. Surgit autem hoc opus à fundamento Fidei, & crescit per dilectionem proximi usque ad charitatem Dei, quæ est in superiori tabulatu, & in propugnaculis eiusdem muri: quia nimirum tunc perfecta est virtus continentia, quando in unitate fidei cum proximis communiter viventes, non supplicii metu, vel humanæ laudis appetitu, sed solo divini amoris obtentu à peccatis nos continemus. Vel certè ideo charitas Dei (qua scilicet nos diligit) super murum esse videtur, ut pro continenti suo pugnare significetur, & quia continentia crebris validisque tentatoris ictibus resistere non possit, nisi eius gratia protegatur. Idcirco enim antemurale patientia ponitur, ne ad impugnandam continentiam facilis diabolo pateat accessus. Qui ergo protegente patientia continenter vivunt: ipsi bene cum Apostolo protestantur & dicunt ^d: *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia: an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Vides quàm solidus sit continentium murus, quos neque mors, neque vitæ, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque sortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua potest separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu.* ^d Rom. 8. g

Sed jam pulsemus ad eius portas scilicet iustitiæ; ut aperiantur nobis, ingressique per eas videamus intus magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius. Ibi enim operante ipso construitur tanquam in monte Sion Evangelica illa turris, per quam humiliatio corde ascendunt in cœlum Sancti de convalle plorationis. Ascendunt, inquam, non virtute sua, sed auxilio & gratia Dei: sicut ait Spiritus sanctus per Prophetam David: *Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit.* Quæris, ubi? In convalle plorationis, h. e. in humilitate vitæ præsentis. Et eandem ipsam gratiam replicat dicens: *Etenim benedictionem dabit legislator.* Quo autem pertingat ascensus, vel ad quem fructum perducatur ascendentes ipsa gratia, protinus subiungit: *Ibunt, inquit, de virtute in virtutem: videbitur DEVS deorum in Sion.* Hæc est merces & hic est finis & fructus nostri laboris, visio scilicet Dei. Quis non hunc tantum

^c 2. Cor. 5. d

Eversio castelli veteris & erectio novi per Christum. Murus Continentia. Antemurale Patientia.

^d Rom. 8. g

^e Psal. 83. b*

^f Ibidem.

tantum fructum rebus omnibus visibilibus & invisibilibus incomparabiliter præferat? Quis est, cuius vel gelidum pectus hoc desiderium non accendat? Hæc est enim illa gratia quam nobis commendat beatus Joannes Evangelista dicens *g* : *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus ; & gratiam pro gratia.*

g Ioan. 1. b

Triplicem gratiam aivinitus accipimus.

Ex quibus scilicet verbis innuitur quod triplicem gratiam divinitus accepimus : *unam* qua convertimur : *aliam* qua in tentationibus adiuvamur : *tertiam* qua probati remuneramur. Prima nos initiat, per quam vocamur : secunda provehit, qua justificamur : tertia consummat, qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitum est : secunda meritum : tertia præmium. De prima dictum est, *Et de plenitudine eius omnes accepimus*, de duabus reliquis dictum est : *& gratiam pro gratia* : id est muneris gloriæ æternæ pro merito temporalis militiæ. Sit ergo *prima* gratia in muro continentiæ ad quam vocamur : sit *secunda* in ascensu turris quam ascendimus : sit *tertia* in eius culmine quo pervenimus. Hic itaque id est in hoc culmine cum ad illud perveniunt qui bene proficiunt, fiunt jam locus & sedes Domino, de qualibus scriptum est *b* : *Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel, ad consistendum nomini Domini : quia illic sederunt sedes in iudicio.* Et quidem dum adhuc erant in muro continentiæ & in acie stabant, impugnari poterant, & primo tanquam adjutor notus erat in Judæa Deus : cum vero jam in ista statione consistunt ubi Dominum specularunt, in Israel magnum nomen eius, & factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias, arcum, scutum, & gladium, & bellum : quia ibi nullus motus carnis resistit, sed omnimodis subjecta est spiritui. Hunc locum ardentè desiderabat Propheta cum diceret *c* : *Si dederò somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis donec inveniam locum Domino.* Huic etiam volare cupiens, *Quis*, inquit *k*, *dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam.*

b Psal. 121. a

c Pf. 131. a*

Quis cibus incolarum castelli spirituales seu hominum piorum.
Deut. 8. a
& Matt. 4. a
Eph. 6. c

Jam vero si quærat de castelli huius habitatoribus, qui cibus ad sustentandum, quod munimen ad protegendum, quæve arma suppetant ad repugnandum, possumus satis rationabiliter respondere, quod quemadmodum carnalibus carnis opera fuerunt victus : ita his multo melior cibus sit fructus spiritus. Cibus etiam eorum est ut faciant voluntatem Patris omnipotentis. Cibus eorum est verbum Dei, quo pascuntur omnes Sancti, tam homines quam Angeli. Unde scriptum est *l* : *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Munimentum eorum est (sicut dictum est) murus continentiæ, & antemurale patientiæ. Habent contra hostes arma quæ describit Apostolus *m*, *loricam justitiæ.*

l *m*

In Assumptione B. Mariæ, Sermo V. 361

scutum fidei, galeam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum DEI.
 Nec quemquam moveat: quod idem verbum dixerim esse & cibum &
 gladium: quasi impossibile vel absurdum sit. In rebus quidem mate-
 rialibus aliud hoc, aliud est illud: & alibi queritur hoc, alibi illud. In re-
 bus vero spiritualibus non aliud hoc est, quàm illud: nec alibi quæritur
 hoc, alibi illud, sed omnia sunt nobis in Deo, & est Deus omnia in nobis.
 Ecce enim in natura rerum quid tam diversum quàm panis & lapis? &
 tamen si ad intellectum mysticum referas, utrumque idem significat.
 Nam idem Christus est dictus & panis & lapis: panis scilicet vivus: &
 lapis quem reprobaverunt ædificantes. Utrumque quidem est per si-
 gnificationem, licet neutrum sit per proprietatem.

n Ioan. 6.
o Act. 4. b

Sed jam revertamur ad propositum. Intrante JESU in hoc castel-
 lum, duæ sorores Martha & Maria, id est Operatio & intellectus, exci-
 piunt illum. Excipiunt dixerim: an excipiuntur? Sed sive hoc, sive
 illud dicatur, utrumque prodest illis, non JESU. Et JESUS quidem cum
 ad illas venit, duo confert eis congruentia singulis; *Virtutem & Sapien-*
tiam. Virtutem operationi: sapientiam intellectui. Unde etiam ab
 Apostolo prædicatur Dei virtus & Dei Sapientia. Sed quid est, quod
 intrantem eum Martha excipit, discurret, ministrat: Maria verò secus
 pedes sedens ingressi, in eius verbum cor suspendit, nisi quòd prius est
 Actio, postea verò Contemplatio? Quisquis enim ad intelligentiam per-
 venire desiderat, profecto necesse est ut prius per omnia bona sese diligen-
 ter exerceat, sicut scriptum est: *Fili concupiscens sapientiam, conserva*
iustitiam: & Deus præbebit illam tibi. Et alibi: *A mandatis tuis intel-*
lexi. Et *fide purgans corda eorum.* Qua fide? Fide per dilectionem o-
 perante. Habet Martha (dum agit) formam bene operantis, Maria verò
 speciem exprimit contemplantis, dum sedet, dum tacet, dum interpella-
 ta non respondet: sed tantum in Dei verbum toto mentis studio inten-
 dit, ac solam quam diligit gratiam divinæ cognitionis cætera respuens
 medullitus haurit: foris que velut insensibilis redditur, dum intus ad con-
 templanda Domini sui gaudia foelicissime rapitur. Sine dubio talis est
 illa, quæ in canticis loquitur: *Ego dormio, & cor meum vigilat.*

Prosequitur
mysticam ex-
positionem re-
ctus.

p 2. Cor. 1. d

q Eccl. 1. d
r Psal. 118. n
s Act. 10. c

t Cant. 5. a

DEVM duo
nobis aufe-
runt; duo red-
dunt.

u Rom. 6. d
tati

Duobus autem modis Martha excipit Dominum, & duplex ei con-
 vivium parat, quia duobus modis excluderat eum. Duo quippe sunt
 in operatione, quæ nobis Deum auferunt, flagitia scilicet & facinora.
 Flagitia dicimus scilicet quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccan-
 do committimus. Item sunt duo quæ Deum reddunt, continentia & be-
 nevolentia: ut scilicet ex contrariis contraria curentur. Hinc enim scri-
 ptum est: *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniqui-*

tati ad iniquitatem, ita & nunc exhibete ea servire iustitia in sanctificationem. Dum ergo parandis talibus epulis occupatur Martha multum fatagens pro parte sua, vult etiam Mariam, id est intellectum & omnia interiora sua actioni insistere, operique suo perficiendo operam dare. Itaque conqueritur de sorore quod ab ea non adiuvetur, non tamen ad ipsam, sed potius ad Dominum querelam dirigens. *Domine non est tibi cura quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi ut me adiuvet.* Ubi sanè advertenda est delatio quædam, & honoris obsequium erga Dominum; quòd scilicet ipso præsentem non sit ausa Martha evocare Mariam, quin immò & apud ipsum querelam deposuerit, ipsúmque Dominum vocaverit, in cuius potestate sit imperare sorori quicquid necesse fuerit. Non ergo miremur si quempiam laborantem & bene operantem adversum fratrem vacantem murmurare videamus, quia hoc in Evangelio legimus Martham fecisse adversus Mariam. Quòd autem Maria quandoque murmuraverit adversus Martham, eo quod eius actionibus implicari vellet, nusquam omninò reperitur. Neque enim utrumque simul agere competenter sufficeret, & curis scilicet exterioribus deservire, & internis Sapientia desiderii vacare. De ipsa quippe Sapientia scriptum est *Et qui minoratur actu, percipiet illam.* Propterea Maria sedet, immotaque manet, nec vult interrumpere silentii quietem, ne jucundam amittat contemplationis dulcedinem: præsertim cum intus ipsum audiat Dominum dicentem *Vacate & videte quoniam ego sum Deus.*

*Querimonia
Marthæ ad-
versus Ma-
riam.*

x Eccli. 38. c

y Psal. 45. b

*Tria que con-
templationem
impediunt.*

*Tria videndi
impedimenta.*

*Visionis exte-
rioris obstacu-
la; tenebræ,
humor, pulvis.*

Hic sanè considerandum est tria esse quæ impediunt contemplationem. Equidem animæ nostræ oculus, intelligentia est. Sicut enim oculo corporis lux corporea & cætera quæque corporalia videntur; ita Deus, qui est lumen incircumscripsum, & eius invisibilia utcumque intellectu percipiuntur. Differunt autem in hoc exterior & interior oculus, quòd exteriori quidem corporea lux extrinsecus, ut videat, admovetur; interiori verò Creatoris lumen intrinsecus, ut discernat, infunditur. Utrumque vero oculum tria sunt quæ ad videndum impediunt. Primum ergo de exteriori atque visibili differat ratio nostra, ut de rebus visibilibus ordine disputandi facilius adsurgat ad intelligibilia. Potest sanè fieri ut ille sanus sit & pateat; sed quoniam lux exterior ei desit, nil videat. Contrario fit aliquandò, ut præsens quidem ei lux sit; sed fortè sanguine seu quolibet humore concreto turbatus, cernere minimè possit. Iterum solet plerumque contingere, ut neutrum desit ei, nec lux, nec salus, sed tamen aliqua pulveris injectione lædatur, quo fit ut eius acies retundatur. Sunt ergo tria quæ hunc oculum impediunt, tenebræ, humor concretus, pulvis injectus.

Hæc

In Assumptione B. Mariæ, Sermo V. - 363

Hæc ipsa sunt etiam quibus interior oculus impeditur, sed alia nomina sortiuntur. Nam quod hic tenebræ, ibi peccata dicuntur. Ipsa verò peccata confluunt in memoriam quasi in quandam sentinam: & hic est ille humor concretus. Quod autem hic pulvis dicitur, hoc tibi cura terrenorum actuum nuncupatur. Hæc igitur tria sunt quæ oculum intelligentiæ confundunt, atque à contemplatione veri luminis excludunt: tenebræ scilicet peccatorum: recordatio eorundem peccatorum: cura terrenorum actuum. Primo illo morbo turbatum se plangebatur Propheta cum diceret ^a: *Dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.* Cum enim luce justitiæ destituimur, nil aliud quam peccatorum nostrorum tenebras invenimus. Item secundo se gravari sentiebat cum dicebat ^b: *Conversus sum in arumina mea dum configitur spina:* peccatorum scilicet recordatio. Tertio occupari se conqueritur cum dicit ^c: *Quia cinerem tanquam panem manducabam.* Cinerem scilicet actionis pro pane contemplationis. Quicumque ergo mentis oculum divinæ contemplationi vult intendere, profectò necesse est, ut eum prius ab hoc triplici impedimento studeat purgare. Quod si quis facere contendat, noverit contra triplicem morbum triplex quoque fore remedium. Nam primus quidem per confessionem, secundus per orationem, tertius curatur per quietem. Hoc tertio, id est cura actionis poterat ab intentione sua præpediri Maria. Ideoque ministrante Martha sedet ipsa, manetque quieta.

Totidè interioris; peccata, eorum memoria, & terrenorum cura.

^a Psal. 37. b

^b Psal. 31. a

^c Psal. 101. b

Ad hoc triplici imped. purgandus oculus contemplationi vacaturus.

Illa igitur conquerente, & ista tacente, audiamus quid Dominus pro Maria responderit. *Martha, Martha, inquit, sollicita es, & turbaris erga plurima.* Erga plurima quidem turbaris, dum & tibi continentiam, & proximis paras necessitatis impensam. Nam ut continentiam habeas, sollicita es vigilare, jeiunare, corpus tuum castigare. Ut cæteris præstes, instas operi, ut habeas unde tribuas necessitatem patienti. Porro erga hæc plurima turbaris, sed unum est necessarium. Nisi enim opus tuum in unitate feceris, Deo, qui unus est, acceptum (teste ipso) profectò non erit. Scriptum quippe est ^d. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad nunum.* Hinc est quod in illa piscina movebatur aqua, & sanabatur unus ^e. Hinc est quod decem leprosis mundatis, unus regressus est cum magna voce magnificans Deum ^f. Cui etiam Dominus cæteris reprobatis, testimonium laudis adscribit dicens. *Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Paulus quoque ait: *Omnes quidem currunt, sed unus accipit præmiũ* ^g.

^d Psal. 13. a

^e Ioan. 5. a

^f Luc. 17. d

^g 1. Cor. 9. d

mur quàm unitas probabilis sit, maximè autem ex præsentis loco, ubi Dominus ait: *Porro unum est necessarium.*

Unitas quædam laudabilis, quædam damnabilis.
h Psal. 2. a
i Matt. 22. b
k Ioan. 11. f

l Job. 41. a

Unitas perversa quorundam religiosorum perstrigitur.

Unitas bona duplex.
m Act. 4. f
n 1. Cor. 6. d

o Ps. 132. a

p Eph. 4. a

Unitas bona servatur duobus modis erga seipsum, &

Sed sciendum quòd alia est unitas Sanctorum, quam ex Scripturis jam commendavimus. Alia est facinorosorum, quæ nihilominus ex eisdem Scripturis ostenditur & improbat. De hac enim scriptum est ^b: *Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum & adversus Christum eius.* De hac iterum Evangelista ⁱ: *Abeuntes Pharisæi concilium inierunt ut caperent Iesum in sermone.* Et iterum ^k: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium, Ut quid hoc? Sicut Joannes testatur, ut interficerent Iesum.* Quàm verò pertinax sit ista reproborum unitas, docet ipse Dominus qui de corpore Diaboli ad beatum Job loquitur dicens ^l: *Corpus illius quasi scuta fusilia & compactum squammis se prementibus. Vna uni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.* Talis unitas, immò verò perversitas solet esse aliquorum fratrum tepidè ac remisè conversantium: quibus si quid honestatis, aut insigne cuiusquam bonæ consuetudinis persuadere velis, promptiores sunt maiori dispendio, ac difficultate graviore resistere; quàm facili compendio assequi velle, quod rectum esse constiterit. Perversa & execranda talis unitas.

Hac ergo à cordibus & sermonibus nostris exclusa, illam quæ bona est, & tantum bonorum est, persequamur. Et ipsa quidem gemina est, *Alia est enim quæ justificat, alia quæ glorificat.* Illa meritum, ista præmium est. Denique de illa scriptum ^m: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* De hac autem ⁿ: *Qui adheret Domino, unus spiritus est.* Et quoniam in futuro magis speranda est (res est enim futuri temporis magis quam præsentis) eam interim omittamus, & à Deo speremus potius quam tractemus. Illam verò quæ justificat, quæ etiam nunc potissimum necessaria est, in usum nostri operis assumamus. Ipsa est enim decus suavitatis, quam dulcedine sacra insonat Psalmista ^o: *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in unum.* Cuius unitatis cum descripsisset sermo Propheticus pulchritudinem, eius etiam non tacuit utilitatem: *quoniam illic, inquit, mandavit Dominus benedictionem & vitam, hîc scil. benedictionem, & in futuro sæculo vitam æternam.* Ipsa est, inquam, unitas quam summa diligentia observandam tradidit Apostolus, dicens: *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis* ^p.

Servatur autem hoc unitatis bonum duobus modis ab his qui curam gerunt servandi. Debet quisque perfectus unitatem habere *ad seipsum*: debet & *ad proximum*. Ad seipsum per integritatem, ad proximum per conformitatem. Omnis quippe creatura, & maximè rationalis, debet suum

suum principium imitari. Si ergo Deus noster unus est, dicente Moyse ⁹ : *Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est*, sed & ille cum sit unus & idem, atque in seipso perfectus, nec ullo indigens, inest ei tamen benignitas erga nos, & amor ex benevolentia in nos veniens : debemus & nos quisque sibi unus esse per integritatem virtutis, & unum cum proximis per vinculum dilectionis. Hanc imitationem loquens de charitate commendat nobis Apostolus Joannes dicens ^r : *Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo*. Sed hanc unitatem, quam quemque sibi ipsi diximus habere debere, tria sunt quæ solent impedire : *nimietas, pusillanimitas, levitas*. Et nimii quidem sunt qui putant se posse quod non possunt : & quod non acceperunt, præsumunt. Quorum speciem tenebat Petrus in Passione Domini, cum diceret ^s : *Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire*. Pusillanimes contrarii sunt nimii. Et horum quoque tenuit imaginem Petrus, cum diceret ^t : *Exi à me, quia homo peccator sum Domine*. Leves sunt & inconstantes, qui circumferuntur omni vento doctrinæ : quibus quod paulò antè placuit, nunc displicet : & quod nunc eligunt, post paulum reprobant.

Sed quid prodest hæc vitia enumerasse, nisi etiam doceamus quibus remediis ea possit quisque in semetipso curare ? Persequamur unitatis inimicos, nec convertamur donec deficient. Igitur contra *nimietatem* opponenda est consideratio propriæ fragilitatis. Ipsa enim est quæ odiosam præsumptionem potissimum dejicit. Contra *pusillanimitatem* habenda est divinæ fiducia potestatis, ut quod tuis viribus non posse putas, ex illius adiutorio possis, & cum Apostolo dicas ^u : *Omnia possum in eo qui me confortat Domino Iesu Christo*. Contra *levitatem* adhibenda est consultatio senioris, scilicet, ne doctrinis variis & peregrinis abducaris : sed facias quod lex divina præcipit : Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi : maiores tuos, & dicent tibi.

Diximus de illa unitate quam habet quisque ad seipsum, dicamus & de illa quam habet ad proximum. Sed illa duobus modis habetur, dum & nos per dilectionem tendimus in alterum : & alterius quoque vicissim in nobis recipimus affectum. Et hæc etiam duobus modis impeditur, obstinatione & suspicione. Obstinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi, nec suspicio patitur credere nos ab aliis amari. Ita fit, ut dum nec nos alium obstinati diligimus, nec nos ab aliis diligi suspiciosi putamus : unitas quæ cum proximis habenda est, impediatur. Verùm huic duplici morbo duplex charitas medetur, illa scilicet, quæ non sua quærit ; & iterum illa, quæ omnia credit. Habeat obstinatus charitatem non quærentem quæ sua sunt, & alios diligat. Habeat suspiciosus charitatem omnia cedentem, & ab aliis se diligi sine dubio credat.

⁹ : erga proximum.
^q Deut. 6. a

^r 1. Ioan. 4. d
Tria quæ unitatem ad seipsum impediunt.

^s Luc. 22. c

^t Ibid. 5. b

Vitia unitati inimica quomodo curanda.

^u Phil. 4. e

Unitas ad proximum duobus modis habetur & totidem impeditur.

Remedium à charitate.